

Cumhuriyetimizin 100. Yılında Yerbilimleri Kolokyumu

"Batı Anadolu"

Geosciences Colloquium on the 100th Anniversary of the Turkish Republic
"Western Anatolia"

Batı Anadolu'nun Arkeosismoloji Tarihine Yerbilimsel Bir Bakış

The History Of Archaeoseismology In Western Anatolia From A Geoscientific Perspective

Ökmen Sümer⁽¹⁾, Volkan Karabacak⁽²⁾, Mahmut Göktuğ Drahor⁽³⁾

¹Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Tınaztepe Yerleşkesi 35390, Buca-İzmir, Türkiye (okmen.sumer@deu.edu.tr).

²Eskisehir Osmangazi Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, 26040, Eskisehir, Türkiye

³Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeofizik Mühendisliği Bölümü, Tınaztepe Yerleşkesi 35390, Buca-İzmir, Türkiye.

ÖZ

Arkeosismoloji, antik insan yapıları ve yerleşim alanlarında yıkıcı depremler sonucunda oluşan ve depremlerin özelliklerinin tanımlanmasına yardımcı olan izleri araştıran bir bilim dalıdır. Etimolojik kökeni bakımından "Arkeosismoloji" eski Yunanca ἀρχαῖος (arkhaîos) "eski/ancient", σεισμός (seismós) "deprem/earthquake" ve λογία (logía) "üzerinde düşünme çalışma/ scientific study of" kelimelerinin birleşmesi ile anlam bütünlüğü olarak "eski depremler üzerinde bilimsel çalışmalar şeklinde" açınanmaktadır. Birçok antik yazar, depremlerin etkilerini çeşitli dönemlerde kaleme almış olsa da, Anadolu coğrafyasındaki ilk modern arkeosismoloji çalışmaları Dünyadaki örnekleri ile eş zamanlı olarak 19. yüzyılın sonlarından itibaren görülür. Batı Anadolu ise arkeosismolojik veri kalitesi ve zenginliği açısından, gerek kendine has aktif tektonik özellikleri, gerekse de arkeolojik yerleşim çeşitliliği anlamında Dünyada benzersiz bir konuma sahiptir.

Batı Anadolu'da bir antik yerleşimdeki ilk basit deprem gözlemleri, 19. yy sonlarında Troya'daki kazıları yürüten Heinrich Schliemann'ın kazı raporlarında görülür. Basit arkeosismolojik bakış açısı içinde değerlendirilebilecek ilk bulgular ise, Princeton Üniversitesi'nden Howard Crosby Butler'ın Sardis kazı raporlarında karşımıza çıkmaktadır. Özellikle 1950'lerden sonra sistemli arkeolojik araştırmaların hız kazanmasıyla birlikte, yeni veri setlerinin oluşması Batı Anadolu'daki arkeosismolojik bulguların artmasına ve gelişmesine katkıda bulunmuştur. 1990'ların ortaları, Dünya'daki gelişmelere paralel olarak, Türkiye ve Batı Anadolu arkeosismolojisi için de bir sıçrama noktası oluşturmuştur. 2000'li yılların sonlarından itibaren farklı arkeolojik kentlerde ve tektonik bölgelerde yapılan çalışmalar ise hız kazanmıştır. Bu çalışmalardan bazılarının arkeosismoloji alanında ilkleri temsil etmesi, Batı Anadolu'nun bu bilim dalı için önemini göstermektedir. Bu bildiride Batı Anadolu özelinde yaklaşık 125 yıl geriye giden arkeosismolojik gözlemler ve çalışmalar kronolojik bir sırayla ve yerbilimleri perspektifi içinde irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Arkeosismoloji, Batı Anadolu, Türkiye